

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3257/2020. (VII. 3.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Törvényszék 4.Mfv.690/2016/6. számú végzése ellen előterjesztett alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A személyesen eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.
- [2] A panasz alapjául szolgáló perújítási eljárásban megállapított tényállás szerint az indítványozó a Magyar Honvédség hivatásos állományú tagja volt 2006. decemberi szolgálati nyugállományba helyezéséig. Az indítványozó kérelmet nyújtott be szakmunkásképzést folytató szakközépiskolában töltött tanulmányi idejének szolgálati idejébe történő beszámítása iránt. A társadalombiztosítási jogvitában – több társadalombiztosítási eljárást és pert követően – felülvizsgálati eljárásban a Legfelsőbb Bíróság döntött véglegesen: Mfv.III.11.184/2010/7. számú ítéletével az indítványozó keresetét elutasította. Indokolása szerint a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (a továbbiakban Hjt.) 259. § (6) bekezdésére figyelemmel a szakközépiskolai tanulmányi idő szolgálati időbe történő beszámításának alapvető feltételei hiányoztak az indítványozó esetében.
- [3] Az indítványozó a jogerős ítélet ellen perújítási kérelmet nyújtott be, amelyben arra hivatkozott, hogy 2015 júniusában tudomására jutott az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EuB) C-529/13. számú ítélete (a továbbiakban: EuB ítélet), amelyre figyelemmel megítélése szerint az ügyében hozott társadalombiztosítási határozatok jogsértőek, mert a Hjt. elbíráláskor hatályos 259. § (6) bekezdése életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést valósít meg, amely sérti a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK irányelv 2. cikkét. Állította, hogy az alapper során eljáró bíróságok nem vizsgálták, hogy az alperes megvalósított-e vele szemben életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést, ezért a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 260. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozással részben a hátrányos megkülönböztetésre, mint (új) tényre alapította perújítási kérelmét. Perújítási okként hivatkozott továbbá az EuB ítéletére, álláspontja szerint ugyanis az EuB ítélete bírósági határozatként a Pp. 260. § (1) bekezdés a) pontja alapján, de a Pp. 262/A. § alapján is perújítás alapjául szolgálhat, mivel az EuB ítélete azonos megítélés alá esik az Alkotmánybíróság határozatával. Indítványozta, hogy a bíróság előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezzen a tagállami szabályozás megfelelőségének, az EuB ítéletre az Pp. 262/A. § alapján alapított perújítás megengedhetőségének, illetve a per érdemét érintő kérdéseknek a tekintetében.
- [4] Az elsőfokú bíróság a perújítási kérelmet, mint érdemi tárgyalásra alkalmatlant, végzésével elutasította. Álláspontja szerint a diszkrimináció vizsgálata, vagy a vizsgálat elmaradása nem az ítéleti tényállás alapjául szolgáló tény, az egyenlő bánásmód sérelmét pedig a fél hivatkozása esetén kellett volna csak vizsgálnia a bíróságnak.

Az EuB ítéletére mint perújítási okra vonatkozóan a bíróság arra hivatkozott, hogy perújítás alapja csak olyan bírósági határozat lehet, amely a peres felek jogviszonyát érinti, és a perben eldöntendő jogkérdéssel olyan összefüggésben áll, hogy ez a kapcsolat magára az érdemi döntésre is egyértelműen és konkrétan kihat. A bíróság szerint az EuB ítélete még csak nem is az indítványozóéval azonos tényállású ügyben született, az eljárásban a peres felek nem vettek részt, az EuB ítélet tehát közvetlenül nem érinti a felek jogviszonyát. Az indítványozónak a Pp. 262/A. §-ára vonatkozó kiterjesztő értelmezését sem fogadta el a bíróság, kiemelte, hogy az Alkotmánybíróság jogszabályt megsemmisítő határozata alapján kizárólag az alkotmányjogi panaszt előterjesztő indítványozó jogosult perújításra. Az elsőfokú bíróság előzetes döntéshozatali eljárást nem kezdeményezett, ezt a perújítási kérelem elutasításával, illetve azzal indokolta, hogy az indítványozó nem volt fél az EuB előtt folyamatban volt ügyben.

- [5] Az indítványozó fellebbezése folytán másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék alkotmányjogi panasszal támadott végzésével helyben hagyta az elsőfokú bíróság határozatát, annak indokolásával is egyetértett azzal a kiigazítással, hogy az indítványozó hivatkozására figyelemmel a jogerős ítélet tartalmazza a Legfelsőbb Bíróságnak a diszkriminációval kapcsolatos jogi álláspontját. Ezzel összefüggésben utalt arra is, hogy perújításnak jogkérdésben nincs helye. Az indítványozó elsődleges fellebbezési kérelméhez kötődően rámutatott, hogy előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének csak akkor lehet helye, ha a perújítást érdemben kell tárgyalni, a másodfokú bíróság a fellebbezés elbírálása során viszont kizárólag a perújítás megengedhetőségének kérdésében vizsgálhatta felül az elsőfokú bíróság perújítási kérelmet elutasító végzését, és egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a perújítási kérelem érdemi elbírálásra alkalmatlan. Megerősítette, hogy az EuB ítéletére alapított perújítás sem a Pp. 260. § (1) bekezdés a) pontja, sem a 262/A. § alapján nem megengedhető. Álláspontja szerint sem érinti ugyanis közvetlenül az EuB ítélete a peres felek jogviszonyát, így az perújítás alapja nem lehet, rámutatott továbbá, hogy az akkor sem eredményezte volna a perújítóra kedvezőbb elbírálást, ha figyelembe lehetett volna venni. A másodfokú bíróság hangsúlyozta, hogy a Pp. 262/A. § analógia útján történő kiterjesztő értelmezésének nincs helye, mert a Pp. a perújítási okokat kógens szabályokban határozza meg, amelyekben az EuB ítéletére alapítható perújítási ok nem szerepel.
- [6] 2. Az indítványozó a perújítási kérelmét elutasító első- és másodfokú végzések ellen benyújtott alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény XV. cikk (1)–(2) bekezdés, továbbá a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés sérelmére hivatkozott.
- [7] Állítása szerint a jogegyenlőség elvét sértik, és a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütköznek a támadott döntések, mert analógia alkalmazásával nem engedték meg az EuB ítéletére alapított perújítást a Pp. 262/A. § alapján. Véleménye szerint a kétféle jogsértés – a tagállami alkotmány, illetve az uniós jog sérelme – azonos jogi eszközökkel történő orvoslása indokolt és szükséges, ezért az EuB ítéletére alapított perújítást a megengedhetőség vizsgálata nélkül, a törvény erejénél fogva lehetővé kell tenni. Idézte a C-69/14. számú ügyben előterjesztett főtanácsnoki indítvány 54. pontját, melynek lényege szerint az egyenértékűség elvével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alkotmánybíróság, az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletére tekintettel lehetővé teszi a perújítást a nemzeti bíróságok polgári perekben hozott határozataival szemben, de ezt nem teszi lehetővé az EuB ítéletére alapítottan. Az előadottakra tekintettel az Abtv. 28. § (1) bekezdés felhívásával kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság állapítson meg jogalkotói mulasztást a szabályozás hiányossága miatt.
- [8] Az indítványozó szerint tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét okozta a másodfokú bíróság azal, hogy a tárgyaláson nem engedte felolvasni az alperes ellenkérelmére tett észrevételeit, nem foglalta törvényes határidőben írásba a tárgyalási jegyzőkönyvet, az emiatt benyújtott kifogása nem került elbírálásra, a jegyzőkönyv kijavítása iránt benyújtott kérelmét a bíróság elutasította, továbbá a szerinte meglévő eljárási szabálysértések miatt nem helyezte hatályon kívül az elsőfokú végzését. Állítása szerint alapjoga azáltal is sérült, hogy a másodfokú tanács egyik tagja korábban ítéletet hozott ügyében. Az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének elmaradásával összefüggésben hivatkozott törvényes bíróhoz való jogának sérelmére is. Álláspontja szerint nem lehet kétséges, hogy az EuB törvény által felállított bíróságnak tekintendő, a másodfokú bíróság végzése ellen pedig nem volt jogorvoslatnak helye, ezért a Fővárosi Törvényszék az EuB gyakorlatára figyelemmel köteles lett volna előzetes döntéshozatalt kezdeményezni a perújítás megengedhetőségével kapcsolatban. Hivatkozott e körben a német és az osztrák alkotmánybíróságok gyakorlatára, továbbá arra, hogy az EuB C-210/06. számú ítélete szerint eljárásjogi kérdésben is van helye előzetes döntéshozatalnak. Kifogásolta továbbá, hogy a másodfokú bíróság nem indokolta meg részletesen, illetve nem támasztotta alá uniós jogszabályi rendelkezésekkel és az EuB ítéleteivel döntése jogszerűségét.

- [9] Az indítványozó állítása szerint jogorvoslathoz való joga – amely a társadalombiztosítási határozatokkal szemben igénybe vehető bírósági felülvizsgálat hatékonyságának az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből is levezethető követelmény – azáltal sérült, hogy perújítási kérelme nem került érdemi elbírálásra. Sérelmének alátámasztására az indítványozó a jogegyenlőség sérelme körében előadottakat hangsúlyozta.
- [10] Az indítványozó az Alkotmánybíróság eljárásának felfüggesztését kérte az EuB előtt C-620/17. szám alatt folyamatban lévő ügy befejezéséig. Érvelése szerint a hivatkozott eljárásban az EuB kétséget kizáróan olyan ítélet hoz, amely szerint az egyenértékűség elvével ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé az EuB ítéletére alapított perújítást.
- [11] Az indítványozó alkotmányjogi panaszát többször kiegészítette. Beadványaiban további érveket sorakoztatott fel az állított alaptörvény-ellenesség alátámasztására, árnyalta, részletezte korábban előadott érveit, indítványát az EuB számos döntésére hivatkozással, az uniós jog elméleti kérdéseivel, alkalmazásával kapcsolatos fejtegetéssel bővítette.

II.

- [12] Az Alaptörvény panasszal érintett rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XV. cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai és más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„XXVIII. cikk (7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

III.

- [13] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdés értelmében az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról kell döntenie. Az Alkotmánybíróság tanácsa vizsgálata eredményeként a panaszt befogadta, mert úgy ítélte meg, hogy érdemi vizsgálat alapján lehet választ adni arra a kérdésre, hogy a sérelmesnek tartott, az indítványozó perújítási kérelmének érdemi vizsgálat nélkül történő elutasításához vezető bírói jogértelmezés az indítványozó hátrányos megkülönböztetéséhez, illetve tisztességes eljáráshoz való jogának sérelméhez vezetett-e.
- [14] Vizsgálata során a panasz egyes elemeivel kapcsolatban ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy azok az alábbi okokból érdemben nem vizsgálhatóak.
- [15] 2. Az indítványozó az Abtv. 27. §-ára alapította alkotmányjogi panaszát, amelynek tárgya csak jogorvoslattal nem támadható, eljárást befejező bírói döntés lehet. Ezeknek a törvényi feltételeknek csak a másodfokú végzés felel meg, ezért az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a befogadhatóság feltételeinek vizsgálatát csak a másodfokú végzés (a továbbiakban: támadott döntés) elleni panaszelem vonatkozásában folytathatta le.
- [16] 3. Az indítványozó álláspontja szerint – ha az a bírói jogértelmezés nem alaptörvény-ellenes, amely szerint az EuB ítéletére alapított perújítás nem megengedhető, akkor – a Pp. perújításra vonatkozó szabályai nem felelnek meg a közösségi jognak. Ezen érveléssel összefüggésben az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy az Abtv. 52. § (2) bekezdése értelmében eljárását, így az általa lefolytatott alkotmányossági vizsgálat kereteit az indítványozó kérelme határozza meg. Az Alkotmánybíróság a kérelemhez kötöttség miatt a hatáskörébe tartozó alkotmányossági vizsgálatot a törvényi feltételeknek megfelelő alkotmányjogi panasz alapján folytatja le. A Pp.-nek a perújítás lehetséges okait szabályozó rendelkezéseit az indítványozó nem támadta meg az Abtv.

rendelkezéseinek megfelelő alkotmányjogi panasszal, ezért az Alkotmánybíróság kérelem hiányában nem vizsgálhatta, hogy a Pp. perújítási szabályai a közösségi joggal ellentétesek-e.

- [17] 4. Az Abtv. 52. § (1) bekezdés szerint az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia, amiben az (1b) bekezdés e) pontja alapján egyértelműen meg kell jelölni indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével.
- [18] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jogának sérelmét is állította, és azt lényegében ugyanazokkal az érvekkel támasztotta alá, mint amire hátrányos megkülönböztetését alapította: azért séřült jogorvoslathoz való joga, mert az EuB ítéletére alapított perújítási kérelmét a bíróság érdemben nem bírálta el.
- [19] Az indítványozó érvelése figyelmen kívül hagyja a jogorvoslathoz való jog Alkotmánybíróság által kibontott alkotmányos tartalmát, nem ahhoz viszonyítja, nem azzal veti össze a sérelmezett egyedi döntést, így az indítvány nem tartalmaz alkotmányjogilag értékelhető indokolást az állított alapjogi sérelem vonatkozásában. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint indokolás hiányában a kérelem nem felel meg a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében írt követelményének, így nincs kellő alap annak érdemi elbírálására {pl. 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [212]}.
- [20] Rámutat továbbá az Alkotmánybíróság arra, hogy következetes gyakorlata szerint a jogorvoslathoz való jog alkotmányos védelmi köre nem terjed ki a rendkivűli, azaz a jogerős határozatokkal szemben igénybe vehető jogorvoslatokra, így a perújításra sem {pl. 3233/2016. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [16]; 3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [24]}.

IV.

- [21] Az indítvány az alábbiak szerint nem megalapozott.
- [22] 1. Az indítványozó szerint hátrányos megkülönböztetését eredményezte, hogy a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasította az EuB ítéletére alapított perújítási kérelmét. Álláspontja szerint a jogegyenlőség elvét sérti, hogy míg a Pp. 262/A. § alapján az Alkotmánybíróság határozatára alapított perújítási kérelmet a megengedhetőség vizsgálata nélkül érdemben tárgyalja, addig az EuB ítéletére alapított perújítási kérelmet érdemi vizsgálatot mellőzve elutasítja a bíróság. Álláspontja szerint csak az a bírói jogértelmezés felel meg a jogegyenlőség elvének, és nem ütközik a diszkrimináció tilalmába, amely az uniós normákra és az EuB gyakorlatára figyelemmel úgy értelmezi a Pp. 262/A. §-t, hogy a megengedhetőség vizsgálata nélkül az EuB ítéletére alapított perújítási kérelmet is érdemben kell vizsgálni.
- [23] 1.1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként [24. cikk (1) bekezdés] az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszok alapján a bírói döntések alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik hatáskörébe, a bírói döntésben megjelenő jogértelmezés Alaptörvényre való összhangját vizsgálhatja, és ha szükséges, döntésével a jogértelmezés alkotmányos kereteinek meghatározásával az Alaptörvényben biztosított jogokat védi.
- [24] A hatalommegosztás elvéből következik, hogy a jogalkalmazás, ennek keretében az alkalmazandó jog megválasztása a bíróságok feladata, ezért a sérelmezett határozatot hozó bíróságnak kellett állást foglalnia abban a kérdésben is, hogy a perújítás megengedhetőségéről történő döntésnek van-e uniós jogi érintettsége, illetve hogy uniós vagy nemzeti jogot kell-e alkalmaznia az e kérdésben történő határozathozatal során. A jogválasztás, és részben ennek eredményeként a döntés jogszerűsége azonban nem alkotmányossági, hanem törvényességi kérdés, ezért az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre a helytelen jogválasztásból fakadó jogsértés orvoslására.
- [25] 1.2. A másodfokú bíróság a perújítás megengedhetőségéről való döntését az Pp. alapján hozta meg. Az alkalmazott jog értelmezése – a jogválasztáshoz hasonló alapon – a bíróságok feladata (*iura novit curia*), „[a] »jogot« végül is a bíróságok saját értelmezésük szerint állapítják meg” {lsd. 3120/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [21]}. Az Alkotmánybíróságnak csak a bírói jogértelmezés alkotmányossági szempontú vizsgálatára van hatásköre, ezért alkotmányjogi panaszt önmagában a jogértelmezés, jogalkalmazás vélt vagy valós hibájára nem lehet alapítani, ellenkező esetben az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna {3268/2012.

- (X. 4.) AB végzés, Indoklás [28]]. Mindezekből következik, hogy alkotmányjogi panaszban a bírói jogértelmezés akkor támadható, ha az közvetlenül valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelmét okozta [3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indoklás [15]].
- [26] Az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy a Pp. szabályai (260–269. §) alapján a perújítás az anyagi jogerővel rendelkező egyes határozatok ellen igénybe vehető rendkívüli perorvoslat. A rendkívüli perorvoslat kivételesnek tekinthető, aminek az az alapja, hogy a Pp. a polgári igazságszolgáltatásban állandósította a kétfokú bírászkodást, de nem zárta ki annak lehetőségét, hogy az érdemben helytelen, vagy a törvénynek meg nem felelő jogerős határozatok által okozott jogsérelmek is orvoslásra kerüljenek, például perújítás eredményeként (Izd. a Pp. általános indoklását). A kivételesség indoka az a körülmény, hogy a jogerős határozatnak rendes jogorvoslattal való megtámadhatatlansága a jogbiztonságot szolgálja, ezen keresztül pedig a jogállamiság elvével áll szoros összefüggésben. Ha a jogerős bírósági határozatok megalapozottságát, jogszerűségét is korlátlanul lehetne vitatni, parttalaná válna az igazságszolgáltatási tevékenység, elveszne a jogbiztonság. A perújítással, mint rendkívüli perorvoslattal összefüggésben a kivételességnek az a jellemzője is előtérbe kerül, hogy szűkebb körben, több feltétel együttes fennállása esetén lehet csak igénybe venni, így a jogalkotó döntésétől függ az is, milyen okokból teszi megkérdőjelezhetővé a jogerős határozatot, teremti meg a jogerő feloldásának lehetőségét.
- [27] Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az indítványozó a Pp. 262/A. § értelmezésével kapcsolatban állított alaptörvény-ellenességet, a rendelkezés szerint „[a] jogerős ítélet ellen a Kúria határozata alapján a XXIV. Fejezetben meghatározottak szerint perújításnak van helye a 361. § a) pontja szerinti esetben”.
- [28] A Pp. 262/A. §-ával az alkotmányjogi panasz alapján alkotmányellenessé nyilvánított jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizárására irányuló eljárás megteremtéséről szóló 1999. évi XLV. törvény 1. § (1) bekezdése egészítette ki a perújítás lehetséges okainak körét. A Pp. módosításának előzménye volt, hogy az Alkotmánybíróság 23/1998. (VI. 9.) AB határozatában kimondta, az Országgyűlés alkotmányellenes mulasztást követett el azzal, hogy a büntetőeljáráson kívüli eljárásokban nem szabályozta az Alkotmánybíróság által alkotmányellenessé nyilvánított jogszabálynak a konkrét esetben történő alkalmazhatósága kizárásának eljárásjogi következményeit. A Pp. 262/A. §-ával a jogalkotó azt a jogi eszközt teremtette meg, amely a polgári perben alkalmazott anyagi jogi rendelkezésnek az Alkotmánybíróság által visszamenőleges hatállyal történő megsemmisítése, azaz eredményes alkotmányjogi panasz esetén lehetőséget biztosít a perben érintett indítványozónak jogséremlere orvoslására a per újbóli lefolytatásával.
- [29] A közjogi szabályozás részét képező perrendi szabályok a bírói jogértelmezésnek kisebb teret engednek, és csak a törvény által meghatározott kérdések tekintetében teszik lehetővé a bíróság számára a mérlegelést. Az Pp. 260. § (1) bekezdés a)–d) pontjai, valamint 262/A. §-a olyan kógens rendelkezések, amelyek kimerítő jelleggel határozzák meg a perújítás lehetséges okait, és azok kibővítésére a jogalkalmazónak nincs felhatalmazása, mint ahogy az Alkotmánybíróság és az EuB jogállásának, tevékenységének, az előttük folyó eljárásoknak az összehasonlítására sem rendelkezik ebben az összefüggésben kompetenciával a bíróság. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a polgári perrendi szabályozás jellegadó sajátosságaira, így különösen a perújítás, mint rendkívüli perorvoslat kivételes voltára figyelemmel az vetne fel alkotmányossági aggályokat, ha a zárt, kógens szabályozást például analógia alkalmazásával kiterjesztően értelmezné a jogalkalmazó, mivel az ilyen értelmezés meghaladná az Alaptörvény 28. cikke által meghatározott értelmezési kereteket, *contra legem* jogalkalmazáshoz, lényegében jogalkotáshoz vezetne.
- [30] 1.3. Az Alkotmánybíróság az előzőekben érintett szempontokra figyelemmel arra a megállapításra jutott, hogy a Pp. 262/A. §-ának nem lehetséges olyan alkotmányos értelmezése, amely az EuB ítéletére alapított perújítást a megengedhetőség vizsgálatának mellőzésével lehetővé teszi, ezért az indítványozó által sérelmezett jogértelmezés nem hozható összefüggésbe az indítványozó által állított alapjogi sérelemmel. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapította, hogy a támadott végzés nem alaptörvény-ellenes, ezért az indítványt ebben a részében elutasította.
- [31] 2. Az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét állítva eljárás kifogások, továbbá indokolt bírói döntéshez, pártatlan, illetve törvényes bíróhoz való alapjogának megsértése miatt kérte a támadott bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapítását.
- [32] Az Alkotmánybíróság fenntartotta, és megerősítette a tisztességes bírósági eljárással kapcsolatos gyakorlatát. Eszerint a tisztességes eljárás (*fair trial*) „egy olyan minőséget jelent, amelyet az eljárás egészének és körülmé-

- nyeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni. Ebből következően az egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes.” {6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95; 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]; 3046/2019. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [47]}
- [33] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése „egy processzuális alapjogot tartalmaz, amely elsősorban a bírósági eljárással szemben támasztott eljárási garanciák rendszerét jelenti” {3181/2018. (VI. 8.) AB határozat, Indokolás [42]}. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „önmagában az eljárási szabályok megsértése nem vezet szükségképpen a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelméhez” {3027/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [34]}, az Alkotmánybíróság hatásköre – ahogy arra már ebben az ügyben is történt hivatkozás – a bírói döntések alkotmányossági, és nem törvényességi felülvizsgálatára terjed ki. Az Alkotmánybíróság a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog lényegét az alkotmányos jelentőségű eljárási szabályok érvényesülésében értelmezi, a bíróságok eljárásának ezen túlmenő elemeit nem tekinti alkotmányossági kérdésnek {3110/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [24]}. Az indítványozó panasza alapján és annak keretei között az Alkotmánybíróság vizsgálata tehát nem arra irányult, hogy történt-e eljárási szabálysértés a perújítási eljárásban, hanem arra, hogy sérültek-e a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát jelentő alkotmányos követelmények. Ezeknek a követelményeknek csak egy részét nevesíti a XXVIII. cikk (1) bekezdése, az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja a tisztességes eljárásra visszavezethető, azzal szoros összefüggésben lévő más alapjogokat, illetve az Alaptörvényben nem nevesített, de az Alkotmánybíróság által a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmaként elismert részjogosítványokat is {lsd. erről pl. 3027/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [13]; 3046/2019. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [48]}.
- [34] 2.1. Az Alkotmánybíróság először a tisztességes bírósági eljáráshoz való jognak a XXVIII. cikk (1) bekezdésében nevesített részjogosítványával, a pártatlan bírósághoz való jog állított sérelmével kapcsolatos indítványi elemet vizsgálta meg. Az indítványozó állítása szerint a pártatlanság követelménye azért sérült, mert a másodfokú végzés meghozatalában kizárt bíró vett részt. Arra hivatkozott, hogy csak a panasszal támadott másodfokú határozat kézbesítésekor vált számára ismertté a tanács összetétele, és csak ekkor azonosította, hogy a másodfokon eljáró tanács egyik tagja hozta eljáró bíróként az egyik elsőfokú ítéletet. Előadása szerint a tárgyaláson ezt a bírót kilenc év távlatából nem ismerte fel, kizárási kérelmet ezért nem terjesztett elő.
- [35] Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján is töretlen gyakorlata szerint „[a] pártatlanság követelménye azt hivatott elősegíteni, hogy az ítélező bíró az ügyben résztvevő felekkel szembeni elfogultságtól vagy előítéletektől mentesen bírálja el az ügyet és hozza meg döntését. A pártatlanság követelménye egyfelől a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárásként jelentkezik. Másfelől azonban mércét állít a jogszabályi környezettel szemben is. E mérce szerint az eljárási szabályoknak törekedniük szükséges minden olyan helyzet elkerülésére, amely a bíró pártatlanságát illetően jogos kétségeket ébreszthet. Ebből fakad, hogy a konkrét ügyben a bírónak nemcsak tárgyilagosan szükséges ítéleznie, de a pártatlan ítékezés látszatának megőrzése is feladata.” {25/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [26]} A bírák pártatlanságának megítélése során szubjektív és objektív szempontokat is szükséges tehát vizsgálni: a bírónak az eljárás során tanúsított magatartása, hozzáállása, illetve a pártatlanság hiányának lehetőségét jelentő szabályozási környezet egyaránt vezethet az alapjog sérelméhez.
- [36] Az indítványozó az általa érintettnek tekintett bíró vonatkozásában nem állította annak elfogultságát, előítéletességét, részrehajlását, tárgyilagos hozzáállásnak hiányát, így a bírónak a perújítási eljárás másodfokú szakaszában tanúsított magatartása a kérelemhez kötöttség okán az Alkotmánybíróság vizsgálatának sem lehetett tárgya.
- [37] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a pártatlanság érvényesülését elsősorban az eljárási törvények kizárási szabályai biztosítják {25/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [29]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [30]}, amelyek megjelölik azokat az okokat, amelyek esetében a bírót érintettnek vagy érdekeltnek kell tekinteni az adott ügyben. A polgári per rendjét szabályozó Pp. kizárási szabályai között abszolút és relatív kizárási okokat lehet megkülönböztetni {215/B/1999. AB határozat, ABH 2001, 1067; 3154/2017. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [36]}. Abszolút kizárási ok fennállása esetén a bírót – további vizsgálat mellőzésével – a per elbírálásából ki kell zárni. Abszolút kizárási ok az Pp. indítványozó által hivatkozott 15. §- a, amely szerint „[a] per másodfokú elintézéséből ki van zárva az a bíró is, aki a per első fokú elintézésben részt vett”. E rendelkezés a peres eljárás másodfokú szakaszában az általánosan – azaz a minden perben és minden eljárási szakaszban –

érvényesülő kizárási okok mellett a per pártatlan elbírálását azzal is biztosítja, hogy nem engedi, hogy a bíróság saját tevékenységét, határozatait bírálja felül.

- [38] Az Alkotmánybíróságnak mindezek alapján abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az indítványozó által állított okból – kizárt bíró vett részt a másodfokú eljárásban – sérült-e pártatlan bírósághoz való joga. A bíróság által megállapított tényállás, és a rendelkezésre álló iratok alapján megállapítható volt, hogy az indítványozó szakközépiskolai tanulmányi idejének szolgálati időbe történő beszámítása tárgyában több eljárás, illetve per volt folyamatban. Az „első” perben a Fővárosi Munkaügyi Bíróság 23.M.4692/2008/4. számú ítéletével hatályon kívül helyezte a megtámadott társadalombiztosítási határozatokat, és a felperes (indítványozó) keresetének helyt adva megállapította, hogy a vitatott szakközépiskolai tanulmányi idő szolgálati időnek tekintendő (a továbbiakban: „első” per). A Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárásban hozott ítéletével a munkaügyi bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és a felperes keresetét elutasította. Ezt követően új társadalombiztosítási határozatot hoztak az indítványozó szolgálati idejének megállapítása tárgyában, amelyet az indítványozó szintén keresettel támadott meg. Ebben a „második” perben a Fővárosi Munkaügyi Bíróság az ennek a pernek a tárgyát jelentő társadalombiztosítási határozatokat hatályon kívül helyezte, és az alperest új eljárásra és új határozat meghozatalára kötelezte. A Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati ítéletével a munkaügyi bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és a felperes keresetét elutasította. Perújítási kérelemmel az indítványozó a Legfelsőbb Bíróság „második” perben hozott felülvizsgálati ítéletét támadta meg, a perújítás szempontjából tehát alappernek, a perújítási kérelem feltételezett érdemi vizsgálata esetén újból lefolytatandó pernek a „második” per minősül.
- [39] Azt a kérdést, hogy a bírónak az általa elbírálendő ügyben személyi vagy tárgyi összefüggésben van-e a tárgyi-lagos, elfogulatlan hozzáállást veszélyeztető érintettsége vagy érdekeltisége, mindig a konkrét ügyben, annak keretei között kell vizsgálni. Az indítványozó a perújítás megengedhetősége tárgyában hozott elsőfokú végzés felülbírálatát végző másodfokú tanács egyik tagjával kapcsolatban állította a Pp. 15. §-ában szabályozott kizárási ok fennállását. Az indítványozó szerint kizárási okkal érintett bíró azonban nem vett részt a perújítás megengedhetőségének első fokon történő vizsgálatában (ahogy az alapperben sem), ez a bíró az „első” perben járt el első fokon, és hozott – az indítványozó keresetének helyt adó – ítéletet.
- [40] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a perújítás megengedhetőségének tárgyában másodfokon eljáró bíróság pártatlansága sem szubjektív, sem objektív okból nem vált kétséggé, ezért a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme ebből az okból nem volt megállapítható.
- [41] 2.2. Az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogával összefüggésben törvényes bíróhoz való jogának sérelmét is állította. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság azzal, hogy elsődleges fellebbezési kérelme ellenére nem kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárást, megfosztotta törvényes bírójától. Érvelése szerint az EuB azokban az esetekben, amikor a magyar bíróság köteles előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni, törvényes bírónak minősül.
- [42] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét törvény által felállított bíróság bírálja el. Az Alkotmánybíróság értelmezésében „[a] törvény által felállított bíróságra vonatkozó követelmény magában foglalja a törvényes bíróhoz való jogot is, vagyis azt, hogy egy konkrét ügyben az eljárási törvényekben megállapított általános hatásköri és illetékességi szabályok szerint irányadó bíróság járjon el. Ezt az alkotmányos elvet a Bszi. [a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény] az Alapelvek között úgy fogalmazza meg, hogy senki nem vonható el törvényes bírójától [8. § (1) bekezdése]. Ezen túlmenően a Bszi. ismeri a törvény által rendelt bíró fogalmát, aki pedig a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kirendelt bíró [8. § (2) bekezdés].” {36/2013. (XII. 5) AB határozat, Indokolás [32]} Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata során törvényes bírónak a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 8. § (2) bekezdésében meghatározott bírót tekinti [pl. 3110/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [24]; 3004/2015. (I. 12.) AB végzés, Indokolás [19]; 3050/2015. (III. 2.) AB végzés, Indokolás [17]; 3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [32]; 3128/2020. (V. 15.) AB határozat, Indokolás [38]]. Az Alkotmánybíróság a hatályos szabályozási környezetben nem lát okot arra, hogy jelen ügyben eltérjen következetes gyakorlatától.
- [43] Az indítványozó az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének elmaradásával összefüggésben hivatkozott törvényes bíróhoz való jogának sérelmére. Az Alkotmánybíróság már korábban is vizsgálta az eljáró bíróságok előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére vonatkozó jogát, illetve kötelezettségét, és megállapította, hogy még az ún. előterjesztési kötelezettséggel rendelkező bíróságnak is mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy kezdeményez vagy sem előzetes döntéshozatali eljárást {26/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indo-

kolás [29]], illetve állást foglalt abban a kérdésben is, hogy a feleknek a kezdeményezésre irányuló kérelme nem köti a bíróságot: „Az EUMSZ [az Európai Unió működéséről szóló szerződés] 267. cikke értelmében az EuB hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a Szerződések (az Európai Unióról Szóló Szerződés és az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés) értelmezése, valamint az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése tárgyában. Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az EuB-t, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést. Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az EuB-hoz fordulni.

Az EuB ugyanakkor az indítványozó által is hivatkozott *CILFIT*-ügyben megállapította azokat az eseteket, melyekben a tagállami bíró nem köteles valamely kérdést az EuB elé terjeszteni, azaz mentesül az előterjesztési kötelezettsége alól.

Az EuB e döntésében kimondta ugyanakkor azt is, hogy a peres felek indítványozhatják ugyan a nemzeti bíróságnál a kezdeményezést, azonban a bírót nem köti a felek kérelme, a bírónak diszkrecionális joga van annak eldöntésére, hogy megkeresi-e az EuB-t előzetes döntéshozatalt kérve: »a [EGKSZ] 177. cikk [jelenleg EUMSZ 267. cikk] nem jelent jogorvoslati lehetőséget a felek számára valamely nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő ügyben. Az, hogy az egyik fél állítása szerint a jogvita a közösségi jog értelmezésének kérdését veti fel, önmagában nem elegendő tehát ahhoz, hogy az érintett bíróság köteles legyen a kérdést a 177. cikk értelmében felmerült kérdésnek tekinteni.«” {3082/2016. (IV. 18.) AB végzés, Indokolás [31]–[33]; hasonlóan: 3003/2017. (II. 1.) AB határozat, Indokolás [28]; 3353/2018. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [15]; 3142/2014. (VI. 13.) AB végzés, Indokolás [15]–[16]}

- [44] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az előzetes döntéshozatal kezdeményezése tekintetében az eljáró bíróságot megillető diszkrecionális jogkörben hozott döntés alkotmányossági felülvizsgálatára nincs lehetőség, mert az törvényességi – jogválasztási, jogértelmezési –, és nem alkotmányossági kérdésekben való állásfoglalást igényelne. A már hivatkozott 26/2015. (VII. 21.) AB határozat értelmében az előzetes döntéshozatal kezdeményezésére vonatkozó kérelem elutasítására vonatkozó bírói döntéssel kapcsolatban a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét az vetheti fel, ha a bíróság nem indokolja meg a kezdeményezésre irányuló kérelem elutasítását (Indokolás [60]).
- [45] Az indítványozó az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének elmaradásával kapcsolatban törvényes bíróhoz való jogának sérelmét állította. Az Alkotmánybíróság azonban következetes gyakorlata alapján megállapította, hogy az érdemi összefüggés hiánya miatt az alkotmányjogi panasz nem vet fel alkotmányossági kérdést.
- [46] 2.3. Az indítványozó indokolt bírói döntéshez való jogának sérelmét is állította. Álláspontja szerint a másodfokú bíróságnak végzése jogszerűségét – mind a perújítás megengedhetősége, mind az előzetes döntéshozatal kezdeményezésére vonatkozó fellebbezési kérelme vonatkozásában – uniós jogi normákkal, és ítéletekkel kellett volna alátámasztania. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó kérelme ebben az összefüggésben nem felel meg a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) és e) pontjában meghatározott követelményeknek. Az indítványozó csupán állította indokolt döntéshez való jogának sérelmét, de alkotmányjogilag értékelhető érveléssel nem fejtette ki, hogy milyen összefüggés van az indokolási kötelezettség alkotmányos tartalma és az általa megjelölt hiányosság között. Az Abtv. 52. § (2) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság vizsgálata az indítványozó által megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik, ezért az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az alkotmányossági összefüggéseket bemutató, ezen keresztül az érdemi vizsgálatot megalapozó indokolás hiányában az indítvány érdemi elbírálásra nem alkalmas {pl. 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [212]; 3272/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [34]}.
- [47] 2.4. Az indítványozó a másodfokú bíróság által megtartott tárgyalással kapcsolatban sérelmezte, hogy a) a tárgyalási jegyzőkönyv nem került határidőben írásba foglalásra, b) az ezen eljárási szabálysértés miatt benyújtott kifogását a bíróság nem bírálta el, c) a jegyzőkönyv kijavítása és kiegészítése iránti kérelmét a bíróság elutasította, d) a tárgyaláson a bíróság nem engedte, hogy felolvassa az alperes „fellebbezési ellenkérelmére” tett három oldal terjedelmű észrevételét, továbbá tisztességes eljáráshoz való jogát érintően azt is kifogásolta, hogy e) a másodfokú bíróság nem helyezte hatályon kívül eljárási szabálysértések miatt az elsőfokú bíróság végzését. Ez utóbbival kifogással kapcsolatban ismét utal az Alkotmánybíróság arra, hogy a bíró döntés jogszerűsége csak kivételesen lehet alkotmányossági vizsgálat tárgya.

- [48] Az indítványozó által tett fenti, tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmeként értelmezett eljárási kifogásokkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság mindenekelőtt itt is hangsúlyozza a határozat indokolásának IV/2. pontjában (Indokolás [31] és köv.) idézett álláspontját, melynek lényege szerint az eljárási szabálysértés önmagában nem szükségszerűen vezet alaptörvény-ellenességhez, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát jelentő alkotmányos jelentőségű eljárási szabályok érvényesülésén túl az egyéb eljárási szabályok megfelelő alkalmazását nem tekinti alkotmányossági kérdésnek, azok vizsgálatára hatáskörrel nem rendelkezik.
- [49] Az indítványozó a kifogásolt eljárási szabálysértések alkotmányos jelentőségét csupán tisztességes bírósági eljáráshoz való joga sérelmének állításával határozta meg, de nem hozta összefüggésbe a megjelölt eljárási szabálysértéseket sem az eljárás egészének minőségével, sem a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog bármely részjogosítványának, követelményének alkotmányos tartalmával, ezért kérelmének ezen része nem felel meg a határozottság előző pontban részletezett követelményének [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) és e) pont].
- [50] Az Alkotmánybíróság az indítványok érdemében az Abtv. 57. § (1) bekezdése értelmében a rendelkezésre álló iratok alapján dönt. Az Abtv. 52. § (6) bekezdése szerint az indítvány mellékleteként meg kell küldeni az Alkotmánybíróság részére azokat a dokumentumokat, amelyek az indítványban foglaltakat alátámasztják.
- [51] Az indítványozó nem csak a megjelölt eljárási szabálysértések miatt alkotmányos jogában elszenvedett sérelmét, de az általa állított eljárási szabálysértéseket sem támasztotta alá: nem csatolta az iratokhoz a tárgyalási jegyzőkönyvet, nem igazolta annak kézbesítését, nem mellékelte a jegyzőkönyv kijavítása iránti kérelmet elutasító végzést, alkotmányjogi panaszának mellékleteként a – az első fokú bíróságon a másodfokú végzés keltét (2017. február 24.) hónapokkal követően (2017. június 6.) érkeztetett, bár 2017 márciusában kelt – kifogást és a jegyzőkönyv kijavítására irányuló kérelmet nyújtotta be csupán. A fenti hiányosságokra tekintettel a megjelölt eljárási szabálysértések a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben érdemben nem voltak vizsgálhatóak.
- [52] 3. Összefoglalva a fentieket az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó által megjelölt okokból a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részjogosítványai nem szenvedtek sérelmet, az eljárás egésze is megfelelt a tisztességes eljárás követelményeinek, ezért az indítványt elutasította.

Budapest, 2020. június 16.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Hörchneré dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1357/2017.

